

Piotr Biernacki

Jak zacząć inwestować

**FE
RK**

FUNDACJA
EDUKACJI
RYNKU
KAPITAŁOWEGO

Jak zacząć inwestować

Poradnik Inwestora

Piotr Biernacki

Jak zacząć inwestować

Warszawa 2005

Wydawca:
Fundacja Edukacji Rynku Kapitałowego
ul. Książęca 4, 00-498 Warszawa
www.ferk.pl

Tekst broszury udostępniła Komisja Papierów Wartościowych i Giełd
© Komisja Papierów Wartościowych i Giełd, Warszawa 2005

Wydanie III uaktualnione, Warszawa, wrzesień 2005
Wydania I i II ukazały się kolejno w 2003 r. i 2004 r. pt.: „Poradnik inwestora”
ISBN 83-89465-06-X

Opracowanie graficzne: Lech Szymański, Formacja Aktywna
03-918 Warszawa, ul. Lotewska 17/2, tel. (22) 616 06 14

SPIS TREŚCI

Wstęp	9
Zarabianie na rynku kapitałowym	11
Mechanizm działania rynku wtórnego	12
Co zrobić, żeby zacząć inwestować?	15
Obligacje, czyli bezpiecznie i pewnie	20
Akcje, czyli jestem współwłaścicielem	23
Instrumenty pochodne, czyli wyższa szkoła jazdy	25
Fundusze inwestycyjne	26
Zarządzanie aktywami	29
Możliwe problemy	31
Podsumowanie	33

**Więcej informacji
przydatnych inwestorom
można znaleźć na stronach internetowych**

FUNDACJI EDUKACJI RYNKU KAPITAŁOWEGO

www.ferk.pl

GIEŁDY PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH W WARSZAWIE

www.gpw.pl

KOMISJI PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH i GIEŁD

www.kpwig.gov.pl

Wstęp

CZEMU SŁUŻY TEN PORADNIK?

Przedstawiamy Państwu poradnik inwestora pt. „Jak zacząć inwestować”. Inwestorzy to osoby, które rezygnują z wydania dziś posiadanych pieniędzy po to, aby je pomnożyć, licząc się jednocześnie z możliwością strat. Czytając ten poradnik dowiedzą się Państwo, krok po kroku, co to jest rynek kapitałowy, giełda, akcje i obligacje, co zrobić, żeby zacząć inwestować i na czym można zarobić oraz, co bardzo ważne, jakie się z tym wiąże ryzyko i jak starać się uniknąć ewentualnych strat.

Taka wiedza jest potrzebna każdemu, kto chce inwestować i zarabiać na rynku kapitałowym. A przecież warto! Giełda papierów wartościowych niesie w sobie ogromne możliwości inwestowania. Jest to miejsce odpowiednie dla każdego, kto chce pomnażać swoje pieniądze. Na rynku kapitałowym jest miejsce dla osób ostrożnych, które zadowolą się niższym, ale pewnym zyskiem, a także dla tych, którzy gotowi są zaryzykować ewentualną stratę części pieniędzy, licząc na duży zysk.

DO KOGO JEST SKIEROWANY?

Poradnik jest skierowany do osób, które jeszcze nie inwestowały na rynku kapitałowym, a chciałyby to robić. Każdy, kto posiada oszczędności, nawet niewielkie, może zamiast trzymać je w domu lub odkładać w banku na niewielki procent, spróbować zarobić więcej. Na rynku kapitałowym, poza bardzo bezpiecznymi inwestycjami, przynoszącymi jednak stosunkowo niewielkie korzyści, są też takie, na których można zyskać więcej. Wiąże się to jednak z większym ryzykiem. Dla inwestorów dostępne są na rynku kapitałowym bardzo złożone sposoby inwestowania oraz takie, przy których wystarczy wiedza taka, jak przy zakładaniu konta w banku i wpłaceniu na nie pieniędzy.

CZEGO MOŻNA SIĘ Z NIEGO DOWIEDZIEĆ?

W poradniku przedstawione są podstawowe pojęcia dotyczące giełdy, kupowania oraz sprzedawania akcji i obligacji, korzystania z możliwości, jakie dają fundusze inwestycyjne i inne instrumenty finansowe, czyli możliwości lokowania środków finansowych. Więcej informacji na ten temat mogą Państwo znaleźć w serwisach internetowych Fundacji Edukacji Rynku Kapitałowego, Komisji Papierów Wartościowych i Giełd oraz Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie.

JAK CZYTAĆ PORADNIK?

Osoby mniej doświadczone powinny na pewno przeczytać pierwsze rozdziały wyjaśniające podstawowe pojęcia, takie jak inwestowanie, zysk, ryzyko, które są potrzebne dla zrozumienia dalszej części tekstu oraz opisujące funkcjonowanie giełdy i tłumaczące, krok po kroku, co trzeba zrobić, żeby zacząć zarabiać na rynku kapitałowym i jak starać się uniknąć strat. Każdy powinien zapoznać się z omówionymi na końcu poradnika problemami, z którymi może zetknąć się ten, kto inwestuje na rynku kapitałowym. Pozostałe rozdziały mogą być interesujące zarówno dla początkujących, jak i dla tych, którzy coś już wiedzą o rynku kapitałowym. W rozdziałach tych omówione są różne instrumenty, w które się inwestuje: obligacje, akcje, instrumenty pochodne, fundusze inwestycyjne. Opracowując poradnik staraliśmy się przejrzeć i wyjaśnić wszelkie pojęcia, które mogą być niezrozumiałe dla osób nie zajmujących się na co dzień finansami.

Zarabianie na rynku kapitałowym

ZARABIANIE A INWESTOWANIE

Każdy wie, co to znaczy zarabiać. Pieniądze można zarabiać na przykład pracując na etacie, wykonując prace zlecone lub inwestując. A co znaczy słowo „inwestować”? Często jest ono mylone z „zarabiać”. Inwestowanie oznacza rezygnację z konsumpcji teraz i przeznaczanie pewnych sum pieniędzy na inwestycję po to, aby po jakimś czasie mieć ich więcej, licząc się jednocześnie z możliwością straty. Oszczędności można inwestować na różne sposoby, m. in. można zainwestować je na rynku kapitałowym – i tym zajmujemy się w tym poradniku.

INWESTOWANIE KRÓTKO- I DŁUGOTERMINOWE

Inwestowanie na rynku kapitałowym może być krótko- i długoterminowe. Jeśli przewidujemy, że będziemy wkrótce potrzebowali naszych oszczędności, na przykład za kilka tygodni lub miesięcy, a nie chcemy, by leżały beczynnie w szufladzie, wówczas możemy je zainwestować krótkoterminowo. Jeśli z kolei wiemy, że naszych oszczędności nie będziemy ruszać przez długi czas, wtedy możemy wybrać inwestycję długoterminową. Długoterminowo inwestujemy na przykład pieniądze, które zbieramy na przyszłą emeryturę – nie będziemy ich przecież potrzebować co najmniej przez najbliższe kilka, kilkanaście lub kilkadziesiąt lat.

Inwestycje krótkoterminowe muszą być płynne, czyli musimy mieć możliwość łatwej zamiany ich na gotówkę. Jeśli kupimy jednostki uczestnictwa w funduszu inwestycyjnym (w rozdziale o funduszach inwestycyjnych opisane jest, czym są jednostki uczestnictwa) i będziemy chcieli się ich pozbyć, to nie będzie z tym problemu. Po prostu, pójdziemy do domu maklerskiego lub innego dystrybutora jednostek uczestnictwa, zlecimy ich sprzedaż i już po kilku dniach możemy odebrać pieniądze z ich sprzedaży. Natomiast jeśli zainwestowaliśmy nasze oszczędności w mieszkanie na wynajem, to nie jest to płynna inwestycja. Gdy będziemy chcieli nasze pieniądze odzyskać, wówczas trzeba będzie znaleźć kupca na mieszkanie, co może trwać nawet wiele tygodni lub miesięcy, i dopiero wtedy zrealizować transakcję.

Mechanizm działania rynku wtórnego

Handel akcjami, obligacjami i innymi instrumentami finansowymi odbywa się na tzw. wtórnym rynku papierów wartościowych. W Polsce działają dwa takie rynki: Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie oraz Centralna Tabela Ofert.

TRANSAKCJE NA GIEŁDZIE

W czasie, gdy powstawały giełdy, przychodzili na nie ludzie, którzy chcieli sprzedać posiadane papiery wartościowe lub je kupić. Ponieważ trudno byłoby wszystkim zawierać transakcje bezpośrednio, zlecali to maklerom, czyli pośrednikom. Maklerzy zbierali od wielu klientów zlecenia kupna i sprzedaży papierów po określonych cenach i zawierali między sobą transakcje w imieniu klientów. Papiery wartościowe były wtedy wykonane z papieru, tak jak obecnie banknoty.

Dziś sam mechanizm działania giełdy jest podobny. Papiery wartościowe nie są jednak wykonane z papieru, lecz istnieją wyłącznie w pamięci komputerów. Klientom, którzy tego chcą, wydawane są zaświadczenia, że są na przykład posiadaczami 100 tysięcy akcji pewnej spółki. Łatwo sobie wyobrazić, ile miejsca zajęłoby 100 tysięcy akcji każda formatu dużej kartki.

SKŁADANIE ZLECEŃ

Inwestorzy, aby złożyć zlecenie, nie muszą przychodzić na giełdę. Wystarczy, że pójdą do domu maklerskiego i tam złożą zlecenie. Mogą też złożyć zlecenie przez telefon, faksem lub przez Internet. Zlecenie zostanie przyjęte przez maklera. Jest to osoba, która zna się na rynku kapitałowym, zdała odpowiedni egzamin i posiada licencję wydaną przez Komisję Papierów Wartościowych i Giełd. Obecnie w Polsce jest około 1800 maklerów. W domu maklerskim tylko maklerzy mogą udzielać klientom bezpłatnych rekomendacji, czyli doradzać, w co warto inwestować. Sami maklerzy też nie spotykają się na parkiecie, czyli w sali giełdy, tylko pracują przy komputerach, a transakcje dokonywane są za pośrednictwem specjalnego systemu informatycznego. Dzięki wykorzystaniu komputerów możliwe jest o wiele szybsze dokonywanie transakcji. Ich wyniki są po chwili widoczne dla inwestorów. Mogą oni na bieżąco obserwować kształtujący się kurs akcji i szybko reagować – sprzedawać lub kupować papiery, którymi się interesują.

ZAWIERANIE TRANSAKCJI

Jak przebiegają transakcje na giełdzie i jak kształtuje się kurs akcji, czyli ich cena? Spróbujmy prześledzić to na przykładzie akcji jednej spółki. W dużym skrócie mechanizm ten działa następująco:

Przykład

Kilku inwestorów zamierza kupić akcje spółki. Jeden chce kupić 100 akcji, lecz nie drożej niż po 22 zł, drugi 200 akcji nie drożej niż po 20 zł, trzeci 100 akcji nie drożej niż po 18 zł, a czwarty 150 akcji nie drożej niż po 16 zł.

Kilku innych inwestorów chce sprzedać akcje: jeden 50 akcji lecz nie taniej niż po 18 zł, drugi 200 akcji po 20 zł, trzeci 200 akcji nie taniej niż po 22 zł, a czwarty 100 akcji nie taniej niż po 24 zł. Kurs akcji ukształtuje się więc pomiędzy 18 a 22 zł.

Ci inwestorzy, którzy chcieli kupić bardzo tanio (na przykład po 16 zł) lub sprzedać bardzo drogo (na przykład po 24 zł) nie zrealizują swoich zleceń, natomiast pozostali zrealizują.

Przedstawiony wyżej sposób realizacji zleceń i ustalania kursu jest bardzo uproszczony. W rzeczywistości na rynku pojawiają się jednocześnie tysiące zleceń kupna i sprzedaży akcji. Zlecenia są składane po różnych kursach i dotyczyć mogą różnych liczby akcji. Inwestorzy mają do dyspozycji różne rodzaje zleceń, na przykład zlecenie sprzedaży lub kupna po dowolnej cenie (jeśli inwestor chce się pozbyć lub kupić akcje niezależnie od tego, ile wyniesie kurs).*

Istnieją dwa systemy notowań. Jeden pozwala na ustalanie kursów i realizację zleceń dwa razy dziennie (gdy porównuje się zlecenia wszystkich inwestorów), jednak w większości kursy ustalone są na bieżąco i wówczas zmieniają się w ciągu dnia. Inwestorzy muszą wtedy uważnie śledzić przebieg sesji giełdowej, aby w odpowiednim momencie podjąć decyzję o kupnie lub sprzedaży akcji.

Ponadto na giełdzie notowane są akcje bardzo wielu spółek. Codziennie liczone są też indeksy, czyli wskaźniki odzwierciedlające zmiany kursów wielu spółek. Najważniejszymi dwoma indeksami na polskiej giełdzie są WIG (Warszawski Indeks Giełdowy) i WIG20. WIG to indeks, który ilustruje zmiany cen prawie wszystkich akcji na giełdzie, natomiast WIG20 obrazuje, jak zachowuje się kurs 20 największych spółek na giełdzie.

* Dokładne informacje o zasadach ustalania kursu można znaleźć na stronie internetowej Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie www.gpw.pl

Na rynku kapitałowym obowiązują trzy bardzo ważne zasady:

- 1 Równy i powszechny dostęp do informacji.** Każdy inwestor na rynku powinien mieć takie same możliwości dotarcia do informacji o spółkach, których akcje lub obligacje są na giełdzie. Inwestorzy szukają informacji w Internecie, słuchają radia, oglądają telewizję, czytają gazety. To na podstawie tych informacji podejmują decyzje, czy kupić, czy też sprzedać papiery wartościowe. Jeśli ktoś dostawałby informacje szybciej niż inni, mógłby to wykorzystać na swoją korzyść, ponieważ wiedziałby, jak prawdopodobnie zachowają się inni, gdy otrzymają te same informacje. Dlatego spółki, których papierami wartościowymi handluje się na giełdzie, muszą niezwłocznie i w określony sposób dostarczać na rynek wiele informacji. Ich obowiązki informacyjne są określone w przepisach prawa.
- 2 Centralizacja obrotu.** Handel papierami wartościowymi odbywa się na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie lub na Centralnej Tabeli Ofert. Zlecenia składają tysiące inwestorów i dzięki temu kształtują się kursy papierów wartościowych najlepiej oddające opinie inwestorów. Nie dałoby się tego osiągnąć, gdyby inwestorzy próbowali dogadywać się między sobą indywidualnie.
- 3 Dematerializacja papierów wartościowych.** Ta zasada dotyczy wszystkich papierów wartościowych, takich jak obligacje, akcje czy certyfikaty inwestycyjne. Zasada ta dotyczy również jednostek uczestnictwa funduszy inwestycyjnych, które nie są papierami wartościowymi. Wszystkie te instrumenty finansowe są zdematerializowane, czyli nie istnieją w formie fizycznej. Kiedyś zarówno akcje, jak i obligacje miały postać papierowych dokumentów. Dziś istnieją one tylko w formie zapisów na rachunkach inwestorów prowadzonych przez domy maklerskie lub banki.

Co zrobić, żeby zacząć inwestować?

Jeśli już zdecydujemy, że chcemy skorzystać z możliwości pomnażania oszczędności, które daje nam rynek kapitałowy, i akceptujemy wiążące się z tym ryzyko, trzeba zrobić jeszcze dwie rzeczy. Po pierwsze, w przypadku inwestycji w większość instrumentów finansowych, trzeba otworzyć rachunek papierów wartościowych. Po drugie, wpłacić pieniądze na rachunek i podjąć decyzję, w jakie instrumenty zainwestować.

WYBÓR DOMU MAKLERSKIEGO

Rachunek papierów wartościowych można otworzyć tylko w domu maklerskim lub w banku prowadzącym takie rachunki (nie w każdym banku!). Tylko te instytucje mają zezwolenie Komisji Papierów Wartościowych i Giełd na prowadzenie rachunków lub działalność maklerską. Nikt nie może bez zezwolenia prowadzić takiej działalności, gdyż jest to karalne. Wybierając dom maklerski warto sprawdzić, czy posiada on licencję Komisji Papierów Wartościowych i Giełd. Warto też sprawdzić, czy dom maklerski ma odpowiednio duży kapitał oraz kto jest jego akcjonariuszem. **O to wszystko można zapytać samemu w domu maklerskim.**

W Polsce działa kilkadziesiąt domów maklerskich i banków prowadzących rachunki papierów wartościowych. Większość z nich posiada Punkty Obsługi Klienta. Wiele umożliwia obsługę przez telefon lub Internet.

Czym należy się kierować przy wyborze domu maklerskiego?

Powinniśmy wziąć pod uwagę kilka czynników. Część z nich możemy przeanalizować czytając uważnie wzór umowy o prowadzenie rachunku, jego regulamin i wszystkie inne załączniki. O innych czynnikach dowiemy się tylko idąc do domu maklerskiego i zadając pytania.

PROWIZJE I INNE OPŁATY

Bardzo istotna jest wysokość prowizji pobieranych przez dom maklerski za świadczone usługi. Prowizje przy zakupie lub sprzedaży papierów wartościowych są zwykle liczone w postaci procentu od wartości transakcji. Na przykład, chcąc kupić 10 akcji po 100 zł i wiedząc, że prowizja wynosi 2%, trzeba mieć na rachunku

1020 zł. Najczęściej prowizje związane z handlem obligacjami są niższe niż te dotyczące akcji. Prowizja zwykle też zmniejsza się, jeśli dokonujemy dużych zleceń. W przypadku niektórych instrumentów finansowych prowizja jest liczona nie procentowo, lecz od transakcji. Regulaminy domów maklerskich określają minimalną wielkość prowizji niezależną od wielkości transakcji. Na przykład obsługa jednego kontraktu terminowego może kosztować 15 zł – niezależnie od ceny, za jaką go kupimy lub sprzedamy.

Większość domów maklerskich pobiera także opłatę za prowadzenie rachunku papierów wartościowych. Nawet, jeśli dom maklerski zaproponuje nam otwarcie lub prowadzenie rachunku gratis przez pewien czas, warto sprawdzić, ile będziemy płacić po okresie promocyjnym.

Sprawdzając wysokość opłat i prowizji, warto też dowiedzieć się, jakie są terminy ich wpłaty.

OBSŁUGA

Jakość obsługi to bardzo subiektywne, ale istotne kryterium. Ważne, byśmy jako początkujący byli w domu maklerskim dobrze traktowani. Obsługujący nas maklerzy powinni chętnie wyjaśnić nam pojęcia, których nie rozumiemy, oraz wytłumaczyć, jak funkcjonują różne rodzaje zleceń i do czego one służą.

Od pracowników domu maklerskiego, który wybierzemy, należy oczekiwać, że pomogą nam w dotarciu do informacji o rynku niezbędnych do podejmowania decyzji inwestycyjnych. W wielu domach maklerskich podczas sesji giełdowych transmitowane są i wyświetlane na monitorach aktualne kursy papierów wartościowych. Po południu można dostać wydruk z podsumowaniem sesji. Jeśli dany dom prowadzi zapisy na akcje nowej emisji spółki (w dalszych rozdziałach wyjaśnione jest pojęcie emisji), wówczas musi w nim być wyłożony dla inwestorów co najmniej jeden egzemplarz prospektu emisyjnego. Część emitentów zamieszcza prospekty emisyjne na swoich stronach internetowych. Dobrze, jeśli w domu maklerskim, który wybierzemy, będziemy mieli dostęp do tych wszystkich informacji.

Niektóre domy maklerskie mają gęstą sieć Punktów Obsługi Klienta (POK) w całym kraju. Klienci powinni brać także pod uwagę ten czynnik i wybierać dom maklerski, do którego POK-u łatwo jest dotrzeć. Pewne decyzje podejmowane przez nas na rynku kapitałowym mogą wymagać szybkiej reakcji i wtedy należy mieć możliwość szybkiego dotarcia do POK-u.

Wiele domów maklerskich oferuje też obsługę rachunku przez Internet lub inną drogą, na przykład przez telefon lub faksem. Jeśli chcemy korzystać z tych sposobów składania zleceń, należy sprawdzić dwie rzeczy. Po pierwsze, czy dom maklerski za-

pewnia odpowiednie środki bezpieczeństwa, takie jak sposób zakodowania połączenia przez Internet lub specjalny tryb weryfikacji przy składaniu zleceń przez telefon. Po drugie, istotne jest, czy taka droga kontaktu będzie nas dodatkowo kosztować.

ZAKŁADANIE RACHUNKU PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH

Po podjęciu decyzji o wyborze domu maklerskiego możemy wreszcie założyć rachunek. Aby to zrobić, powinniśmy podpisać odpowiednie umowy. Jedna z nich będzie dotyczyła otwarcia rachunku papierów wartościowych (na którym będą przechowywane posiadane przez nas akcje, obligacje i inne instrumenty finansowe) i rachunku pieniężnego (na którym będą przechowywane nasze pieniądze). Druga umowa będzie dotyczyła świadczenia przez dom maklerski usług brokerskich, czyli między innymi przyjmowania naszych zleceń kupna i sprzedaży.

Przed podpisaniem umów powinniśmy przeczytać je w całości, podobnie jak regulaminy informujące o sposobie świadczenia usług przez dom maklerski oraz wszelkie inne załączniki, które im towarzyszą. Trzeba przy tym zwrócić uwagę na jeszcze kilka spraw, które nie zostały wymienione w rozdziale o wyborze domu maklerskiego. Ważny jest także tryb rozwiązywania umów w tym m. in. jaki obowiązuje okres wypowiedzenia oraz w jakich przypadkach umowy mogą zostać rozwiązane bez wypowiedzenia.

Podczas czytania regulaminu świadczenia usług powinniśmy zwrócić uwagę przede wszystkim na następujące sprawy:

- jakie są warunki świadczenia usług, w tym składania zleceń przez Internet lub w inny sposób?
- jaką odpowiedzialność za szkody klienta bierze na siebie dom maklerski, jeśli szkody te powstaną w związku ze świadczeniem usług?
- na jakich zasadach dom maklerski udziela klientom rekomendacji?
- w jakim trybie i w jakich terminach można składać reklamacje i jak będą one rozpatrywane?
- jakie są możliwe sposoby dokonywania zapłaty za kupione papiery wartościowe (np. czy można kupować papiery wartościowe z odroczoną płatnością lub czy za pośrednictwem domu maklerskiego można wziąć kredyt)?
- w jaki sposób dom maklerski powiadamia klientów o zmianach w regulaminie i w tabeli opłat i prowizji?
- jak często klienci dostają wyciągi z rachunków?

WPLACANIE ŚRODKÓW

Gdy mamy już otwarty rachunek papierów wartościowych i rachunek pieniężny, pozostaje tylko wpłacić pieniądze. Można to dokonać przelewem albo w kasie banku lub domu maklerskiego. Podobnie odbywają się wypłaty.

Trzeba pamiętać, że trzymanie gotówki na rachunku pieniężnym w domu maklerskim przez dłuższy czas nie jest korzystne. Gotówka na takich rachunkach zwykle nie jest wcale lub jest nisko oprocentowana.

DECYZJA, W CO INWESTOWAĆ

To najważniejsza decyzja, którą mamy do podjęcia. Co więcej, jest to decyzja, której nie podejmuje się raz. Inwestując na rynku kapitałowym decyzję tę trzeba podejmować wielokrotnie. Na rynku kapitałowym dostępnych jest bardzo wiele sposobów inwestowania. W kolejnych rozdziałach najważniejsze z nich są opisane. Teraz powiemy o tym, co wziąć pod uwagę decydując o planowanych inwestycjach.

Najważniejszą sprawą jest decyzja, na jak długo chcemy zainwestować nasze pieniądze. O inwestowaniu krótko- lub długoterminowym wspominaliśmy już wcześniej. Decyzja o tym, czy inwestujemy krótko-, średnio- czy długoterminowo jest bardzo ważna, gdyż określa, których papierów wartościowych nie będziemy brali pod uwagę w dalszych rozważaniach.

Drugą istotną decyzją jest ustalenie, jakie ryzyko jesteśmy skłonni ponieść, by zrobić. Czy wolimy mieć pewność, że nic nie stracimy i zadowoli nas niewielki, kilkoprocentowy zysk w skali roku? A może chcemy osiągnąć duże zyski, rzędu kilkudziesięciu czy kilkuset procent, licząc się jednocześnie z tym, że możemy sporo lub nawet wszystko stracić? Inwestując oszczędności, które będą nam potrzebne w przyszłości, bo odkładamy je na przykład na emeryturę lub na kształcenie dzieci, nie możemy za bardzo ryzykować. Z kolei, jeśli mamy część pieniędzy, bez których moglibyśmy się obejść, może warto je zainwestować bardziej agresywnie, by przyniosły większy zysk?

Decydując w co i jak zainwestujemy, trzeba się też zastanowić, ile czasu możemy poświęcić na to, by dbać o nasze inwestycje. Tylko najbezpieczniejsze, ale i przynoszące najmniejszy zysk papiery wartościowe można kupić i nie interesować się nimi przez długi czas. W przypadku innych trzeba stale śledzić, co dzieje się na rynku, interesować się wiadomościami ze spółek i ogólną sytuacją gospodarczą, aby móc szybko reagować –

CO ZROBIĆ, ŻEBY ZACZAĆ INWESTOWAĆ?

sprzedać z zyskiem lub kupić tanio papiery wartościowe, które według nas wkrótce zdrożeją. Trzeba także stale poszerzać swoją wiedzę, aby inwestować w bardziej skomplikowane instrumenty finansowe i aby umieć dokładnie analizować sytuację spółek, w których papiery inwestujemy. Jeśli mamy potrzebny na to wszystko czas – bardzo dobrze, możemy o wszystkim sami decydować. Jeśli nie – powinniśmy pomyśleć o inwestowaniu w taki sposób, żeby naszymi pieniędzmi zarządzali specjaliści. My podejmujemy tylko ogólne decyzje o tym, czy chcemy inwestować krótko- czy długoterminowo, bezpiecznie czy agresywnie, a oni, korzystając ze swojej bogatej wiedzy i umiejętności, szukają najlepszych dla nas rozwiązań. Taki tryb inwestowania jest możliwy, jeśli zdecydujemy się na fundusze inwestycyjne lub na zarządzanie naszym pakietem papierów wartościowych na zlecenie.

Na rynku kapitałowym dostępnych jest wiele instrumentów finansowych, w które możemy inwestować oraz mechanizmów, które ułatwiają nam inwestowanie. Są one przedstawione w tabeli. Dokładniej zostały opisane w kolejnych rozdziałach. Można inwestować samodzielnie w akcje, obligacje lub instrumenty pochodne albo powierzyć środki finansowe funduszom inwestycyjnym lub firmom zarządzającym portfelem papierów wartościowych. Ułatwia to inwestowanie osobom nie posiadającym dostatecznej wiedzy lub tym, którym brakuje czasu na zajmowanie się inwestycjami.

Instrument/mechanizm	Potrzebna wiedza	Zysk i ryzyko
Obligacje	średnia	zysk i ryzyko niewielkie
Akcje	duża, jeśli chcemy aktywnie spekulować, średnia, jeśli chcemy inwestować długoterminowo	zysk może być wysoki, strata także, ryzyko zależy od tego, w jaki sposób inwestujemy i od czynników rynkowych
Instrumenty pochodne	bardzo duża	możliwy zysk i możliwa strata bardzo wysokie, podobnie jak ryzyko
Fundusze inwestycyjne	niewielka	zależne od rodzaju funduszu i jego polityki inwestycyjnej
Zarządzanie pakietem papierów wartościowych na zlecenie	niewielka	zależne od tego, jaką ustalimy strategię inwestycyjną

JAK DUŻO MOŻNA ZAROBIĆ I ILE MOŻNA STRACIĆ?

Różne inwestycje pociągają za sobą różne ryzyko. Kupując obligacje Skarbu Państwa można być pewnym, że po określonym czasie odzyska się swój wkład wraz z niewielkim zyskiem. W przypadku kupna akcji pewność inwestycji zależy od spółek, w które się inwestuje oraz od sytuacji na rynku. Można się spodziewać, że cena akcji dużych, uznanych firm będzie rosła, a ewentualne spadki nie będą znaczne i długotrwałe. Jednak jeśli nastąpi recesja w gospodarce, wówczas inwestycja w akcje nawet najbardziej renomowanych firm może przynieść straty. Najostrożniejszym trzeba być w przypadku skomplikowanych instrumentów pochodnych, takich jak kontrakty terminowe, warranty lub opcje (jest o nich mowa w rozdziale o instrumentach pochodnych).

Jak widać z tabeli przedstawiającej różne możliwości inwestowania, **zysk jest wprost proporcjonalny do ryzyka**. Papiery wartościowe, które mogą przynieść wysoki zysk, są ryzykowne. Z kolei te mniej ryzykowne nie przynoszą zysku. Dlaczego tak się dzieje? Wyobraźmy sobie, że istnieje instrument finansowy, który byłby bardzo pewny i jednocześnie przynosiłby wysoki zysk. Wszyscy inwestorzy kupowaliby właśnie ten instrument. W efekcie jego cena szybko by wzrosła i nie przynosiłby takich zysków, jak na początku. Niskiemu ryzyku towarzyszyłby więc niski zysk. **Przy podejmowaniu decyzji inwestycyjnych ważna jest dywersyfikacja ryzyka**. Polega ona na tym, że nie powinniśmy inwestować wszystkich naszych oszczędności w jeden instrument finansowy, lecz lokować je w kilka instrumentów. Jeśli bowiem inwestycja w jeden instrument przyniesie stratę, może być zrekompensowana zyskiem z inwestycji w inny.

Obligacje, czyli bezpiecznie i pewnie

Obligacja to najbezpieczniejszy instrument na rynku kapitałowym. Z wysokim bezpieczeństwem wiąże się jednak niestety fakt, że inwestowanie w obligacje nie przynosi dużych korzyści.

CO TO JEST OBLIGACJA?

Obligacja jest instrumentem finansowym, który może być emitowany przez państwo lub inne podmioty, na przykład spółki lub samorzady terytorialne. Ten, kto emituje obligacje, zaciąga pożyczkę u kupującego. Obligacje emitowane są na określony czas. Emitent zobowiązuje się do wykupienia obligacji, czyli spłaty uzyskanych środków po upływie tego czasu.

Obligacje mogą być sprzedawane na rynku pierwotnym lub na rynku wtórnym. Kiedy emitent oferuje obligacje inwestorom, wówczas dobywa się ich sprzedaż na rynku pierwotnym. Emitent może zachęcać do kupna w ten sposób, że obligację o wartości nominalnej 100 zł sprzedaje po cenie emisyjnej, np. po 98 zł. Po zakupie obligacji można czekać aż do terminu jej wykupu. Wtedy emitent jest zobowiązany do odkupienia obligacji po cenie równej wartości nominalnej, która czasem jest powiększona o pewne odsetki. Jeśli posiadacz obligacji chce je sprzedać wcześniej, przed terminem wykupu, wówczas może tego dokonać na rynku wtórnym. W Polsce rynkiem takim jest Giełda Papierów Wartościowych oraz Centralna Tabela Ofert. Oczywiście, na rynku wtórnym można także kupować obligacje.

ILE MOŻNA ZAROBIĆ?

Są trzy rodzaje obligacji:

- 1 Obligacje zerokuponowe.** Posiadacz takich obligacji w momencie wykupu otrzymuje kwotę równą wartości nominalnej. Jego cały zarobek to różnica pomiędzy ceną emisyjną, po której kupił obligację (np. 95 zł) a jej wartością nominalną (np. 100 zł).
- 2 Obligacje o stałym oprocentowaniu.** Kupujący takie obligacje wie od początku, jakie odsetki otrzyma w momencie wykupu.

Przykład

Jeśli obligacje jednoroczne o wartości nominalnej 100 zł są oprocentowane na 4%, wówczas posiadacz obligacji może być pewien, że w dniu wykupu otrzyma 104 zł. Jego zysk jest oczywiście jeszcze większy, jeśli kupił obligacje za mniej niż 100 zł. Na przykład, jeśli cena emisyjna wyniosła 98 zł, to zysk z każdej obligacji wyniósł w tym przypadku $104 \text{ zł} - 98 \text{ zł} = 6 \text{ zł}$.

3 Obligacje o zmiennym oprocentowaniu. Niektóre obligacje o dłuższym terminie wykupu, na przykład trzy- lub dziesięcioletnim (zarówno obligacje o stałym, jak i zmiennym oprocentowaniu), mają wyznaczone tzw. okresy odsetkowe. Emitent określa wtedy, że w każdym okresie odsetkowym oprocentowanie wyniesie na przykład o 1% więcej niż inflacja. Oprocentowanie obligacji oblicza się więc oddzielnie dla każdego okresu odsetkowego. Inwestując w ten typ obligacji nie wiadomo od początku, jaki będzie zysk, ale jeśli ktoś liczy na to, że wzrośnie inflacja, wtedy może spodziewać się, że zyski będą wyższe niż gdyby kupił obligacje o stałym oprocentowaniu lub zerokuponowe. Jeśli inflacja spadnie, jego zyski będą jednak mniejsze. Obligacje o zmiennym oprocentowaniu są stosowane zwykle wtedy, gdy nie można dostatecznie dokładnie ustalić wysokości inflacji. Gwarantują one ich emitentom określony poziom realnych (tzn. po uwzględnieniu inflacji) kosztów, a kupującym odpowiedni poziom realnych zysków niezależnie od poziomu inflacji.

Warto wspomnieć w tym miejscu o tak zwanym procencie składanym – faktyczne, realne oprocentowanie naszej inwestycji jest wyższe niż nominalne, jeśli w jej trakcie są naliczane odsetki. Przypuśćmy, że inwestujemy 100 zł w obligację pięcioletnią oprocentowaną na 5%, która ma roczne okresy odsetkowe. Z prostej kalkulacji wynikałoby, że po 5 latach nasz zysk wyniesie $5 \times 5 \text{ zł} = 25 \text{ zł}$. Jednak pamiętajmy, że 5 zł, które otrzymaliśmy po pierwszym roku, możemy zainwestować na kolejne 4 lata. Drugie 5 zł na 3 lata i tak dalej. Po 5 latach odsetki od obligacji oraz odsetki od tych odsetek wyniosą więcej niż 25 zł. W rezultacie efektywne oprocentowanie naszej inwestycji będzie wyższe niż nominalne 5% i wyniesie w tym przykładzie 5,52%, jeśli odsetki uzyskiwane z obligacji byłyby inwestowane także w instrumenty finansowe przynoszące dochód wynoszący nominalnie 5% rocznie.

JAKIE JEST RYZYKO?

Obligacje emitowane przez Skarb Państwa to bardzo bezpieczne papiery wartościowe. Zainwestowane pieniądze mogłyby przepaść tylko wówczas, gdy jeśli zbankrutowałoby państwo – a to się raczej nie zdarza. Ceny obligacji na rynku wtórnym mogą się wahać, jednak nie są to duże zmiany. Obligacje emitowane przez samorządy terytorialne są oczywiście mniej pewne od obligacji Skarbu Państwa, jednak i tak są z reguły pewniejsze niż obligacje emitowane przez spółki.

Decydując się na zakup obligacji o zmiennym oprocentowaniu trzeba też pamiętać o tym, że zysk z takiej inwestycji będzie zależał od czynnika zewnętrznego, na przykład od inflacji, w stosunku do której określone jest oprocentowanie. Ten element ryzyka nie występuje w przypadku obligacji o stałym oprocentowaniu lub zerokuponowych.

Akcje, czyli jestem współwłaścicielem

CO TO SĄ AKCJE?

Kolejnym rodzajem papierów wartościowych są akcje. Posiadacze akcji, czyli akcjonariusze, są współwłaścicielami części majątku spółki akcyjnej. Poza spółkami akcyjnymi prawo zezwala na tworzenie innych spółek (na przykład spółek z ograniczoną odpowiedzialnością, spółek komandytowych). Nas jednak interesują wyłącznie spółki akcyjne i to takie, których akcje są dopuszczone do publicznego obrotu, czyli można nimi handlować na publicznym rynku kapitałowym, czyli rynku powszechnie dostępnym dla indywidualnych inwestorów. Kupując akcje, uzyskujemy pewien wpływ na to, jak jest zarządzana oraz prawo do udziału w zysku, wypracowanym przez spółkę.

Ważny jest podział na akcje zwykłe i uprzywilejowane. To uprzywilejowanie może oznaczać pewne dodatkowe uprawnienia, na przykład w liczbie głosów na walnym zgromadzeniu akcjonariuszy lub w prawie do dywidendy.

PRAWA AKCJONARIUSZA

Akcjonariuszowi przysługuje szereg uprawnień. Każdy, kto ma choć jedną akcję spółki, ma prawo do udziału w jej Walnym Zgromadzeniu Akcjonariuszy. Jest ono najwyższą władzą w spółce i zbiera się co najmniej raz w roku, żeby podejmować najważniejsze decyzje dotyczące firmy, między innymi o kierunkach jej rozwoju i obsadzie organu spółki, jakim jest Rada Nadzorcza. Rada Nadzorcza z kolei wybiera Zarząd spółki. Prawo do udziału w Zgromadzeniu oznacza też prawo do głosu, a więc każdy akcjonariusz może wpływać na to, jak będzie zarządzana spółka. Każdy akcjonariusz ma taką siłę głosu, ile posiada akcji (trzeba wziąć pod uwagę, że mogą być akcje uprzywilejowane co do liczby głosów). Inwestorzy indywidualni najczęściej posiadają niewiele akcji, a co za tym idzie, niewiele głosów na Walnym Zgromadzeniu. Ich siła jest mniejsza niż dużych inwestorów strategicznych posiadających po kilkadziesiąt procent akcji spółki. Czasem jednak drobni inwestorzy działają w sposób skoordynowany i mogą doprowadzić do podjęcia takich, a nie innych decyzji przez Walne Zgromadzenie.

Każdy akcjonariusz ma prawo do dywidendy, czyli do udziału w zyskach spółki. Jeśli spółka w danym roku zanotowała zysk, wówczas Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy podejmuje decyzję, czy przeznaczyć go na dalszy rozwój firmy, czy też podzielić i wypłacić w formie dywidendy.

Spółki zwykle nie poprzestają na przeprowadzeniu jednej edycji akcji, tylko co pewien czas emitują nowe akcje. Każdy akcjonariusz ma tak zwane prawo poboru nowych akcji. Oznacza ono, że podczas nowych emisji akcjonariusze mają pierwszeństwo zakupu akcji spółki przed osobami z zewnątrz. Istotne jest, że jeśli akcjonariusz, który posiada prawo poboru nowych akcji, nie chce z nich skorzystać, wówczas może te prawa sprzedać na giełdzie. Ktoś, kto nie posiada jeszcze akcji spółki, a chciałby nabyć je w nowej emisji, może na giełdzie kupić prawa poboru.

ILE MOŻNA ZAROBIĆ I JAKIE JEST RYZYKO?

Na akcjach można zarobić o wiele więcej niż na obligacjach, ale o wiele wyższe jest też związane z nimi ryzyko.

Jeśli spółka dobrze się rozwija, zdobywa nowe rynki, zwiększa sprzedaż, wymyśla nowe, atrakcyjne produkty i usługi, jest zarządzana przez dobrych menedżerów, wówczas przynosi zysk. Może on być w całości lub częściowo wypłacany akcjonariuszom w formie dywidendy. Jednak głównym źródłem zysku dla posiadaczy akcji takiej spółki jest fakt, że akcje te drożeją. Inwestorzy, widząc dobre wyniki spółki, chcą zostać jej akcjonariuszami. Wiele osób chce kupić jej akcje, a niewiele chce sprzedać, więc ich kurs, czyli cena na rynku, rośnie. Ktoś, kto kupił niedrogo akcje spółki wchodzącej dopiero na rynek, może sprzedać je wówczas znacznie drożej.

Czasami nie trzeba czekać kilku lat, aż kurs akcji spółki znacznie wzrośnie. Niektórzy kupują akcje spółki na krótko przed ogłoszeniem przez nią wyników finansowych za ostatni okres sprawozdawczy (odpowiednio rok, półrocze czy kwartał). Liczą na to, że jej wyniki będą dobre i że kurs wzrośnie, dzięki czemu zarobią. Sygnałem, który może wywołać krótkotrwały wzrost kursu może być każda informacja mówiąca o tym, że spółka się rozwija, na przykład wiadomość o podpisaniu dużego kontraktu lub o wygraniu procesu w sądzie.

Możliwość dużych zysków jest związana z wysokim ryzykiem. Jeśli spółka nie przynosi zysku, wówczas nie można liczyć na dywidendę. Jej akcje nie cieszą się zainteresowaniem inwestorów, a kurs spada. W najgorszym wypadku może on spaść do wysokości jednego lub kilku groszy. Jeśli kupiliśmy akcje takiej spółki po kilkadziesiąt złotych, wówczas można powiedzieć, że straciliśmy prawie wszystko, co zainwestowaliśmy.

Dlatego, aby uchronić się przed stratą, trzeba uważnie śledzić wszystkie informacje na temat spółki pojawiające się w mediach. Prawo zobowiązuje spółki do informowania za pośrednictwem wskazanej instytucji o wszystkich ważnych wydarze-

niach, takich jak zawarcie istotnych umów czy zmiany we władzach. Na sytuację spółki mogą też wpływać inne czynniki, które inwestor powinien brać pod uwagę, na przykład koniunktura gospodarcza czy zmiany kursów walut.

Inwestorzy poświęcają dużo czasu analizując, ile warte są posiadane przez nich akcje, i starają się przewidzieć, jak ich kurs będzie się zachowywał w przyszłości. W tym celu stosują między innymi tak zwaną analizę fundamentalną i analizę techniczną. Przeprowadzając analizę fundamentalną, ocenia się przede wszystkim spółkę, jej kondycję finansową oraz możliwości rozwoju. Ten typ analizy stosuje się dla inwestycji długoterminowych. Analiza techniczna służy do przewidywania przyszłych zmian kursu akcji na podstawie tego, jak zachowywał się on w przeszłości. Wykorzystuje się w niej narzędzia ilościowe oraz graficzne.

Instrumenty pochodne, czyli wyższa szkoła jazdy

Akcje i obligacje to podstawowe instrumenty finansowe, w które możemy inwestować na rynku kapitałowym. Jednak na rynku dostępnych jest też wiele innych instrumentów, które możemy wykorzystać, aby na nich zarobić lub aby ograniczyć ryzyko ewentualnych strat. Są to instrumenty pochodne. Inwestowanie w nie jest trudniejsze niż inwestowanie w akcje i obligacje, gdyż działają one w sposób bardziej skomplikowany.

Instrument pochodny jest to kontrakt, którego wartość zależy od wartości innego instrumentu, zwanego instrumentem bazowym. Instrumenty pochodne mogą być oparte na różnych instrumentach bazowych: akcjach, obligacjach, wartościach indeksów giełdowych, kursach walut. W poradniku nie opisujemy szerzej instrumentów pochodnych. Nie są one właściwym instrumentem dla początkujących inwestorów. Więcej na ich temat można się dowiedzieć między innymi z broszur pt. „Anatomia sukcesu” opublikowanych w serwisie internetowym Komisji Papierów Wartościowych i Giełd www.kpwig.gov.pl oraz ze strony internetowej Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie www.gpw.pl. Obecnie na polskim rynku kapitałowym dostępne są trzy typy instrumentów pochodnych: kontrakty terminowe, warianty oraz opcje.

Fundusze inwestycyjne

Inwestowanie w obligacje, akcje lub instrumenty pochodne wymaga wiedzy i czasu. Trzeba na bieżąco śledzić sytuację na rynku, czytać informacje opublikowane przez spółki, w których papiery wartościowe zainwestowaliśmy, starać się przewidzieć, ile te papiery będą warte za tydzień, miesiąc lub rok.

Istnieje jednak taka forma inwestowania na rynku kapitałowym, która pozwala na powierzenie naszych pieniędzy specjalistom. Są to fundusze inwestycyjne. Fundusz inwestycyjny posiada kapitał złożony z wpłat dokonywanych przez jego uczestników. Kapitał ten inwestowany jest w papiery wartościowe lub inne aktywa (np. waluty lub nieruchomości). Co pewien czas każdy fundusz wycenia posiadany przez siebie kapitał, dzięki czemu jego uczestnicy wiedzą, czy wpłacone przez nich pieniądze przyniosły zysk.

Fundusze inwestycyjne są zarządzane przez towarzystwa funduszy inwestycyjnych. To właśnie towarzystwa zatrudniają doradców inwestycyjnych, czyli specjalistów, których zadaniem jest śledzenie sytuacji na rynku i podejmowanie decyzji, w co zainwestować środki funduszy, aby przyniosły zysk. Doradcy inwestycyjni to osoby, które zdały skomplikowane egzaminy potwierdzające ich wiedzę w zakresie finansów i uzyskały odpowiednią licencję Komisji Papierów Wartościowych i Giełd. Obecnie w Polsce jest około 200 doradców inwestycyjnych.

RÓŻNE RODZAJE FUNDUSZY

Istnieją trzy podstawowe rodzaje funduszy inwestycyjnych, które zostały omówione poniżej. Różnią się one sposobem organizacji, tym, w co mogą inwestować zgromadzony kapitał, dostępnością dla inwestorów i strategią inwestowania.

Rodzaj funduszu	Jak przystąpić
Otwarty	Jednostki uczestnictwa
Specjalistyczny otwarty	Jednostki uczestnictwa
Zamknięty	Certyfikaty uczestnictwa

FUNDUSZE INWESTYCYJNE OTWARTE

Są to fundusze, do których najłatwiej przystąpić, a zarazem najbardziej rozpowszechnione. Emitują jednostki uczestnictwa, które odkupują na żądanie inwestora. Istnieje natomiast wiele ograniczeń co do tego, w co otwarte fundusze mogą inwestować.

SPECJALISTYCZNE FUNDUSZE INWESTYCYJNE OTWARTE

Także one emitują jednostki uczestnictwa, jednakże mogą ograniczyć krąg inwestorów, którzy mogą je nabywać. Na przykład w statucie funduszu może być zapis, iż jego członkami mogą być tylko osoby prawne lub osoby, które wniosą odpowiednio wysoki wkład. W funduszu specjalistycznym otwartym może funkcjonować rada inwestorów, która kontroluje jego politykę inwestycyjną i jej efekty. Fundusze tego rodzaju mają mniejsze ograniczenia w zakresie możliwych inwestycji.

FUNDUSZE INWESTYCYJNE ZAMKNIĘTE

Takie fundusze emitują certyfikaty inwestycyjne, które mogą, choć nie muszą, zostać dopuszczone do publicznego obrotu i wtedy można je sprzedawać i kupować na giełdzie. W tego rodzaju funduszach funkcjonują zgromadzenia inwestorów lub rady inwestorów. Organy te poza kontrolowaniem polityki inwestycyjnej mogą również wywierać wpływ na jej kierunki i działalność funduszu. Fundusze zamknięte mają najszersze możliwości inwestowania w porównaniu do dwóch pozostałych rodzajów. Mogą na przykład lokować środki powierzone przez posiadaczy certyfikatów w nieruchomości czy waluty obce. Szczególnym rodzajem funduszy zamkniętych są fundusze portfelowe, których skład jest z góry określony w statucie funduszu. Portfel papierów wartościowych, w jaki inwestuje fundusz, może być oparty np. na indeksie giełdowym.

Prawo pozwala także na tworzenie specyficznych funduszy z wydzielonymi subfunduszami. Fundusz taki składa się z kilku podmiotów, które mogą różnić się co do prowadzonej polityki inwestycyjnej.

JAK PRZYSTĄPIĆ DO FUNDUSZU?

Aby przystąpić do funduszu inwestycyjnego otwartego wystarczy udać się do punktu prowadzącego dystrybucję jednostek uczestnictwa, złożyć zlecenie zakupu i wpłacić pieniądze. Jednostki zostaną zakupione po cenie odpowiadającej wycenie kapitału funduszu powiększonej o prowizje lub opłaty manipulacyjne. Nowy uczestnik funduszu w ciągu kilku dni otrzymuje potwierdzenie nabycia jednostek uczestnictwa. Pozbycie się jednostek uczestnictwa jest równie proste: należy pójść do punktu dystrybucji, złożyć zlecenie sprzedaży, a po kilku dniach fundusz odkupuje nasze jednostki, a kwota ze sprzedaży wpływa na nasz rachunek. Cena sprzedaży jest oczywiście uzależniona od wyceny kapitału posiadanego przez fundusz w dniu sprzedaży.

Certyfikaty inwestycyjne, emitowane przez fundusze zamknięte, są wydawane na czas nieokreślony, a zatem nie podlegają wykupieniu przez fundusz (w przeciwień-

stwie do jednostek uczestnictwa). Jeżeli są one dopuszczone do publicznego obrotu, zakup i sprzedaż certyfikatów odbywa się podobnie do zakupu i sprzedaży akcji, czyli można je nabywać zarówno na rynku pierwotnym lub wtórnym i zbywać na rynku wtórnym. Takie certyfikaty są notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych lub na Centralnej Tabeli Ofert, gdzie można na bieżąco śledzić ich kurs.

ILE MOŻNA ZAROBIĆ I JAKIE JEST RYZYKO?

Każdy fundusz stosuje określoną przez siebie strategię inwestowania. W związku z tym to, jak dużo można zarobić, a także stracić, oraz jak wysokie jest ryzyko, zależy od wyboru funduszu.

W statucie każdego funduszu opisana jest jego polityka inwestycyjna, która określa, w co fundusz będzie inwestował powierzony mu kapitał. Przy podejmowaniu decyzji, w jaki fundusz zainwestować, należy koniecznie zapoznać się z tym dokumentem.

Ze względu na politykę inwestycyjną fundusze można podzielić na kilka najbardziej popularnych typów.

Typ funduszu	W co inwestuje	Zysk i ryzyko
Rynku pieniężnego	Obligacje Skarbu Państwa, bony skarbowe i inne dłużne papiery wartościowe oraz depozyty bankowe	Zysk niewielki, ale pewny
O ustalonym przychodzie (obligacyjne)	Obligacje przedsiębiorstw, obligacje gmin, obligacje Skarbu Państwa	Wyższy zysk i większe ryzyko
Zrównoważone	Obligacje, akcje	Wyższy zysk dzięki akcjom i niższe ryzyko dzięki obligacjom, pomiędzy funduszami akcji a obligacji
Akcji	Przede wszystkim akcje	Możliwy bardzo wysoki zysk, ale też największe ryzyko

FUNDUSZE RYNKU PIENIĘŻNEGO

Są najbardziej bezpieczne, gdyż inwestują w krótkoterminowe, pewne papiery wartościowe. Nie przynoszą jednak zbyt wysokich zysków.

FUNDUSZE O USTALONYM PRZYCHODZIE

Fundusze te inwestują zgromadzony kapitał w obligacje, ale nie tylko Skarbu Państwa, ale także przedsiębiorstw lub gmin. Obligacje te pozwalają na osiągnięcie wyższych zysków niż w wypadku funduszy rynku pieniężnego, ale wiążą się z wyższym ryzykiem. Wynika ono z faktu, iż emitent obligacji może okazać się niewypłacalny, oraz z tego, że niewielka część środków może zostać zainwestowana w akcje.

FUNDUSZE ZRÓWNOWAŻONE

Takie fundusze starają się znaleźć równowagę pomiędzy inwestowaniem w akcje – papiery o potencjalnie dużym ryzyku i wysokim zysku, a inwestowaniem w obligacje – papiery o niskim ryzyku, ale i niewielkim zysku.

FUNDUSZE AKCJI

Ponad dwie trzecie zgromadzonego w nich kapitału jest inwestowane w akcje przedsiębiorstw. Dzięki temu w czasie dobrej koniunktury na giełdzie możliwe jest osiągnięcie bardzo wysokich zysków, jednakże, kiedy kursy akcji zaczną spadać, możemy ponieść dotkliwe straty.

Zarządzanie aktywami

NA CZYM POLEGA ZLECENIE ZARZĄDZANIA AKTYWAMI?

Inwestowanie za pośrednictwem funduszy inwestycyjnych to jedna z dwóch możliwości do wyboru, gdy nie chcemy angażować się w samodzielne podejmowanie szczegółowych decyzji, jakie instrumenty i kiedy kupić lub sprzedać. Drugą możliwością jest podpisanie z domem maklerskim umowy dotyczącej zarządzania naszym pakietem papierów wartościowych na zlecenie. Zawarcie takiej umowy oznacza, że dom maklerski będzie za nas podejmował i realizował decyzje inwestycyjne zgodnie z naszymi wskazówkami. Od-

bywać się to będzie na nasz rachunek, czyli z wykorzystaniem wpłaconych przez nas środków pieniężnych, a wszelkie zyski i straty będą nas wzbogacały lub obciążały.

Bardzo ważne jest to, że taką działalność, czyli zarządzanie cudzym pakietem papierów wartościowych, może prowadzić tylko dom maklerski, a nie osoba fizyczna. Jest to przepis ustawowy, a próby prowadzenia takiej działalności bez zezwolenia Komisji Papierów Wartościowych i Giełd są karalne.

Jeśli chcielibyśmy skorzystać z takiej formy inwestowania, powinniśmy wiedzieć, że ta usługa jest skierowana do bardziej zamożnych klientów. Domy maklerskie określają minimalną kwotę, jaką musimy utrzymać na rachunku. Zwykle wynosi ona 50 lub 100 tysięcy złotych. Zarządzanie cudzym pakietem papierów wartościowych jest oczywiście odpłatne. Prowizja jest liczona od wartości całej inwestycji i wynosi na przykład 1% w skali roku.

Zgromadzonimi przez nas na rachunku środkami zarządza doradca inwestycyjny zatrudniony przez dom maklerski. Zwykle dom maklerski proponuje klientom kilka przykładowych portfeli różniących się tym, jakie ryzyko chcemy podjąć i jak dużych zysków oczekujemy.

Tak, jak w wypadku funduszy inwestycyjnych mieliśmy do wyboru inwestycje w obligacje skarbowe, inne obligacje lub akcje, tak tu możemy wybrać na przykład portfel bezpieczny, zrównoważony lub agresywny. Bardzo zamożni klienci mogą zdecydować się na stworzenie portfela indywidualnego i sami określić, ile procent poszczególnych rodzajów papierów wartościowych powinien on zawierać.

ILE MOŻNA ZAROBIĆ I JAKIE JEST RYZYKO?

Tak, jak w przypadku funduszy inwestycyjnych, tu także można dużo zarobić i dużo stracić lub można zdecydować się na bezpieczną, ale mniej zyskową inwestycję. Wszystko zależy od naszej skłonności do ryzyka i chęci zysku. Czy warto więc, jeśli nas na to stać, wybrać zarządzanie pakietem papierów wartościowych na zlecenie, a nie inwestować w fundusze inwestycyjne? Argumentem za wyborem tej formy inwestowania jest fakt, iż wszystkie zakupione przez dom maklerski dla nas papiery wartościowe są bezpośrednio naszą własnością. Możemy też brać udział w Walnych Zgromadzeniach Akcjonariuszy. Takich możliwości nie daje inwestowanie za pośrednictwem funduszy inwestycyjnych.

Możliwe problemy

Rynek kapitałowy to bardzo złożony system. Składają się nań przepisy prawa, instytucje, mechanizmy działania, instrumenty finansowe i ludzie. W tak skomplikowanym systemie pojawiają się niedoskonałości i problemy, które go zakłócają. Przepisy prawa, które regulują rynek kapitałowy przewidują, że powinien on być nadzorowany i kontrolowany.

KTO DBA O PORZĄDEK NA RYNKU KAPITAŁOWYM?

Instytucją, która dba o porządek na rynku kapitałowym jest Komisja Papierów Wartościowych i Giełd. Komisja sprawdza, czy emitenci papierów wartościowych wypełniają obowiązki informacyjne, nadzoruje domy maklerskie, fundusze inwestycyjne i towarzystwa funduszy. Osoby, które chcą zostać maklerami lub doradcami inwestycyjnymi, muszą w Komisji zdać egzamin i otrzymać odpowiednią licencję. Komisja nadzoruje też giełdę i kontroluje, czy ktoś nie dokonuje manipulacji kursami papierów wartościowych lub nie wykorzystuje informacji poufnych.

W przypadku naruszenia przepisów prawa prowadzone jest postępowanie administracyjne. Jeśli zarzuty się potwierdzą, Komisja może w pewnych sytuacjach nałożyć karę pieniężną lub skierować sprawę do prokuratury. Prokuratura z kolei może prowadzić śledztwo i skierować akt oskarżenia do sądu, który wydaje wyrok. Na przykład, jeśli spółka nie wypełnia swoich obowiązków informacyjnych, Komisja może nałożyć na nią karę pieniężną, a nawet wykluczyć jej akcje z publicznego obiegu.

ZŁA OBSŁUGA W DOMU MAKLERSKIM

Spśród wszystkich nieprawidłowości na rynku kapitałowym zwykły inwestor najczęściej może spotkać się z niewłaściwą obsługą w domu maklerskim. Jeśli stwierdzimy, że usługa została nieprawidłowo wykonana, że coś nie zgadza się na naszym rachunku, nie zostało wykonane nasze zlecenie lub w innych podobnych przypadkach, trzeba przede wszystkim skontaktować się z pracownikiem domu maklerskiego. Najlepiej z tym, który zwykle nas obsługuje. On powinien wyjaśnić nasze wątpliwości.

Jeśli wyjaśnienia pracownika domu maklerskiego nas nie zadowolają, należy złożyć reklamację. Trzeba opisać, jakie, naszym zdaniem, wystąpiły nieprawidłowości

i pismo zanieść lub wysłać do domu maklerskiego. Dom maklerski ma określony w regulaminie termin na rozpatrzenie naszej reklamacji.

Jeśli nie jesteśmy zadowoleni z tego, jak dom maklerski rozpatrzył naszą reklamację, możemy złożyć skargę w Komisji Papierów Wartościowych i Giełd. Skarga także powinna być na piśmie. Jeśli uważamy, że z powodu działań domu maklerskiego ponieśliśmy stratę, możemy skierować sprawę do sądu cywilnego, aby uzyskać odszkodowanie. Warto wspomnieć, iż należy przechowywać kopie różnych dokumentów, takich jak umowy czy wyciągi z rachunków, jeśli je posiadamy. Ułatwi to znacznie postępowanie w prokuraturze lub sądzie.

Oszczędności, które w formie pieniędzy lub papierów wartościowych znajdują się na naszym rachunku w domu maklerskim, są objęte systemem rekompensat. Gdyby nasz dom maklerski zbankrutował, otrzymamy z systemu rekompensat zwrot środków, ale tylko do pewnej wysokości. Uzyskamy rekompensatę w wysokości 100% środków do wysokości 3000 euro oraz 90% kwoty powyżej, ale do wysokości maksymalnej, która różnie i w 2008 roku wyniesie 22 000 euro.

PRZESTĘPSTWA NA RYNKU KAPITAŁOWYM

PROPONOWANIE NABYCIA

Prawo zabrania proponowania bez zgody Komisji Papierów Wartościowych i Giełd nabycia papierów wartościowych w taki sposób, że propozycja jest skierowana do więcej niż 300 osób lub składana jest za pośrednictwem środków masowego przekazu. Oferowanie papierów wartościowych bez przekazania należytej informacji o ryzyku związanym z inwestowaniem w taki papier wartościowy stanowi naruszenie prawa. Jeżeli mamy wątpliwości, czy dana oferta jest przeprowadzana za zgodą Komisji, powinniśmy skontaktować się z Komisją.

INFORMACJE POUFNE

Osoby pracujące w spółkach lub blisko z nimi związane mają dostęp do różnych istotnych informacji o firmie, na przykład o wynikach finansowych lub o zawieranych kontraktach. Prawo zakazuje ujawniania i wykorzystywania informacji poufnych. Przystępstwo to narusza najważniejszą zasadę rynku kapitałowego, jaką jest równy dostęp wszystkich inwestorów do informacji. Ujawnienie ważnych informacji wpływa na kurs akcji spółki. Jeśli ktoś, kto ma dostęp do informacji poufnych, jeszcze nie ujawnionych, przekazałby je komuś lub sam wykorzystał, byłby w lepszej sytuacji niż reszta inwestorów.

MANIPULACJA

Prawo zakazuje manipulowania kursem papierów wartościowych. Manipulacja to takie działanie, które powoduje, że kurs akcji spółki rośnie albo spada, chociaż nie jest to spowodowane czynnikami rynkowymi, na przykład dobrymi lub złymi wynikami finansowymi spółki. Zdarzają się osoby, które posiadając dużo akcji danej spółki i chcąc by jej kurs wzrósł, uciekają się do stosowania manipulacji. Nie opisujemy w tym poradniku, jakie mogą być metody manipulacji. Niemniej jednak Komisja Papierów Wartościowych i Giełd na bieżąco śledzi kursy akcji i sprawdza wszelkie podejrzane, nienaturalne ich zmiany.

Podsumowanie

WARTO INWESTOWAĆ!

Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej rozszerzyło Państwa możliwości inwestycyjne. Z pewnością pociągnie to za sobą wzrost zainteresowania rynkiem kapitałowym jako sposobem na pomnażanie oszczędności. Inwestowanie na giełdzie jest przecież zarówno w krajach Europy Zachodniej, jak i w Stanach Zjednoczonych szeroko rozpowszechnione.

Rynek kapitałowy umożliwia inwestowanie wszystkim, którzy chcieliby pomnożyć swoje oszczędności. Korzystanie z niego wymaga jednak pewnej wiedzy. Poradnik ma za zadanie dostarczenie podstawowych informacji. Wierzmy, że po zapoznaniu się z jego treścią będą Państwo wiedzieć, co zrobić, by założyć rachunek inwestycyjny, jak kupić i sprzedać akcje lub obligacje, czym się kierować przy ich wyborze, jak dobrać właściwy dla siebie fundusz inwestycyjny i jak dbać o swoje interesy na rynku. Jeśli zdecydują się Państwo na inwestowanie, otworzy się przed Wami bardzo ciekawy świat, pełen możliwości, szans, ale i niebezpieczeństw. Poruszanie się w tym świecie wywołuje wiele emocji. Ważne, by tym emocjom towarzyszyła solidna wiedza. Warto tę wiedzę pogłębiać.

NOTATKI

Z serii: Poradnik Inwestora

www.ferk.pl
www.kpwig.gov.pl